

ПРОГРАМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Програма регіонального розвитку “Інноваційна економіка та інвестиції”

1. Стан і проблеми

Протягом 2000—2007 років в Україні відбувався сталий економічний розвиток, який супроводжувався високими темпами зростання ВВП (у середньому 7,5%). Водночас під час світової фінансово-економічної кризи 2008 року проявилися макроекономічні дисбаланси, а впродовж 2009—2013 рр. відбувався спад і уповільнення економічного розвитку. Погіршення економічної ситуації у 2014 році було обумовлено веденням антитерористичної операції на сході України, розривом міжрегіональних зв'язків унаслідок тимчасової окупації Автономної Республіки Крим, низьким зовнішнім попитом на фоні накопичених макроекономічних дисбалансів у попередні роки. У 2014 році відбулося зниження обсягів виробництва базових галузей економіки України, купівельної спроможності населення внаслідок зменшення його реальних доходів, погіршення фінансових результатів підприємств, звуження кредитної активності, скорочення державного фінансування. Єдиною галуззю, виробництво якої зростало, було сільське господарство завдяки рекордному врожаю зернових культур та лібералізації доступу українських товарів на ринки ЄС.

Протягом цього періоду розвиток бізнес середовища та інвестиційна привабливість країни залишалися на низькому рівні. Приплив інвестицій був обмеженим, що не сприяло впровадженню інновацій. Зберігалися значні диспропорції між регіонами за більшістю соціально-економічних показників.

Висока економічна та політична невизначеність призвели до ще більшого падіння як внутрішніх, так зовнішніх інвестицій. У 2014 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено лише 2451,7 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в той час як зменшення капіталу за цей період становить 13592,1 млн. дол. США (у т. ч. за рахунок курсової різниці — 12246,5 млн. дол.).

Інвестиції в основний капітал в останні роки знаходяться на рівні 12—14% від ВВП при одному з найнижчих показників ВВП на душу населення в Європі (середньоєвропейський показник вищий майже у 10 разів, а інвестиції в основний капітал у країнах ЄС становлять, як правило, не менше 30% від ВВП).

Наслідком фінансово-економічної кризи стало скорочення державного бюджетного фінансування. Зношеність виробничих

фондів, які переважно формувалися ще в минулому столітті, перевищує 80%. Існуюча виробнича й структурна база не спроможні забезпечити швидке економічне зростання. Доступ суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів є ускладненим у зв'язку із високими процентними ставками за кредитами.

Обсяг виробництва за минулий рік значно скоротився не лише на тимчасово окупованих територіях, а й по всій країні. Порівняно із 2013 роком експорт скоротився на 13,5% (на 8392,4 млн. дол. США). При цьому обсяг експорту товарів до країн ЄС становив 17004,7 млн. дол. США, або 31,5% від загального обсягу експорту, та збільшився порівняно з 2013 р. на 431,2 млн. дол. США, або на 2,6%, одночасно експорт до Російської Федерації скоротився на 33,7%.

Водночас перші кроки на шляху реформування економіки сприяють відновленню зацікавленості внутрішніх і зовнішніх інвесторів до країни. Ратифікація Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами – членами, з іншої сторони, автономний преференційний режим доступу українських товарів на європейський ринок, відновлення та активізація співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, проведення дерегуляції, прийняття пакету антикорупційних законів, в тому числі про створення Національного антикорупційного бюро, сприяли певному поживленню стратегічних інвесторів та інвестиційних фондів, свідченням чого стало проведення донорсько-інвестиційної конференції 28 квітня 2015 року в м. Києві.

Важливо, щоб подальші кроки проведення реформ на центральному й місцевому рівнях були спрямовані на реальне поліпшення підприємницького середовища та інвестиційного клімату, формування сучасного інституційного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності, розвитку бізнесу. Необхідне впровадження дієвих механізмів стимулювання розвитку, що сприятиме активізації економічної діяльності та залученню інвестицій, забезпечуючи при цьому структурно-технологічну модернізацію виробничого комплексу як окремих регіонів, так і країни загалом.

Ефективне використання власного потенціалу та конкурентних переваг, прискорення процесу зростання і розвитку має стати особливим пріоритетом для регіонів України у найближчі роки. Досвід економічно розвинутих країн, зокрема країн-членів ЄС, переконливо свідчить, що в сучасних умовах вирішальним чинником для забезпечення сталого розвитку регіонів є їх здатність залучати інвестиції. Ефективна інвестиційна діяльність дозволяє здійснювати структурно-технологічні зміни на основі інновацій. Таким чином, рівень розвитку бізнесу, динамізм інвестиційно-інноваційних

процесів формують в сучасних умовах основу сталого економічного зростання регіонів та окремих територій.

2. Мета програми

Метою програми є підтримка розвитку регіональної й місцевої економіки на основі ефективного використання наявного потенціалу та конкурентних переваг, формування сприятливого інвестиційного середовища, створення умов для активізації інноваційних процесів та модернізації реального сектору економіки, підвищення конкурентоспроможності українських регіонів.

3. Перелік завдань Стратегії, на вирішення яких спрямована програма

Зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу з 1283,6 дол. США у 2013 році до 1750 дол. США у 2020 році є одним з індикаторів, на досягнення прогнозованих значень якого спрямована Стратегія.

З урахуванням зазначеного, програма зосереджена передусім на реалізацію напряму “Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів” у рамках операційної цілі “Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів” стратегічної цілі 1 Стратегії “Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів”.

Вона також має безпосереднє відношення до напряму “Розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках” операційної цілі “Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів” стратегічної цілі 1 Стратегії “Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів”, оскільки спрямована на підтримку інвестиційно-інноваційної інфраструктури.

Також програма вирішує завдання напряму “Забезпечення розвитку інфраструктури міст” у рамках операційної цілі “Підвищення ролі та функціональних можливостей міст у подальшому розвитку регіонів” стратегічної цілі 1 Стратегії “Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів”.

Крім зазначеного, програма спрямована на вирішення окремих завдань напряму “Узгодженість політики стимулювання розвитку “точок зростання” та підтримки економічно менш розвинутих та депресивних територій” операційної цілі “Запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів” у рамках стратегічної цілі 2 Стратегії “Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток”.

Також програма вирішує завдання напряму “Створення умов

для продуктивної праці населення” у рамках операційної цілі “Запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів” у рамках стратегічної цілі 2 Стратегії “Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток” (Таблиця 1).

Програма гармонійно узгоджується з пріоритетами стратегічної цілі 3 Стратегії “Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку”, оскільки належне управління є вагомим чинником створення умов для залучення інвестицій, впровадження новітніх технологій, підвищення рівня розробки та впровадження інновацій та конкурентоспроможності регіональної й місцевої економіки.

Таблиця 1. Перелік завдань Стратегії, на вирішення яких спрямована програма

Операційні цілі та напрями	Завдання
І. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	
Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів (підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів)	<p>удосконалення регіональної інвестиційно-інноваційної інфраструктури, зокрема створення регіональної мережі наукових, технологічних та індустріальних парків, а також системи правової, кадрової та інформаційної підтримки інноваційної діяльності;</p> <p>формування сприятливого інвестиційного клімату, позитивного інвестиційного іміджу та просування на зовнішній ринок інвестиційних можливостей регіонів України;</p> <p>розвиток науково-інноваційного співробітництва державного та недержавного сектору науки, вищих навчальних закладів і наукових установ з реальним сектором економіки;</p> <p>розвиток інноваційної культури шляхом популяризації провадження наукової, винахідницької та інноваційної діяльності, а також створення цілісної системи освіти з урахуванням кадрового забезпечення інноваційної діяльності;</p>

Операційні цілі та напрями	Завдання
<p>Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів (розвиток підприємницького середовища та конкуренції на регіональних товарних ринках)</p>	<p>підвищення ефективності дії механізму стандартизації та сертифікації продукції, захисту інтелектуальної власності, дотримання авторського права та суміжних прав, забезпечення досягнення високих стандартів якості, безпеки, екологічності продукції;</p> <p>стимулювання промисловців до запровадження новітніх технологій та інновацій</p> <p>спрощення процедури та збільшення обсягів надання державної фінансової підтримки суб'єктам малого підприємництва, у тому числі мікрокредитів для започаткування та провадження підприємницької діяльності;</p> <p>проведення навчання з питань провадження підприємницької діяльності</p>
<p>Підвищення ролі та функціональних можливостей міст у подальшому розвитку регіонів (забезпечення розвитку інфраструктури міст)</p>	<p>винесення промислових зон, змішане планування районів за типом "житло-робота-освіта-соціальна інфраструктура";</p> <p>підтримка формування на основі наявних потужностей науково-дослідних та освітніх установ (закладів) міст інноваційної інфраструктури, зокрема створення технополісів, технопарків, центрів трансферу технологій для підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності економіки міст</p>
<p>II. Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток</p>	
<p>Запобігання зростанню диспропорцій, що</p>	<p>надання державної підтримки суб'єктам господарювання, що створюють "точки</p>

Операційні цілі та напрями	Завдання
гальмують розвиток регіонів (узгодженість політики стимулювання розвитку “точок зростання” та підтримки економічно менш розвинутих та депресивних територій)	зростання” (індустріальні парки) та розв’язують проблеми зайнятості населення, активізація економічної ініціативи, розвиток підприємництва на місцевому рівні; запровадження різноманітних інструментів та механізмів стимулювання місцевого економічного розвитку (кластерів, національних проектів, механізму державно-приватного партнерства тощо), утворення нових підприємств, що орієнтуються на місцеві джерела сировини, задовольняють насамперед потреби внутрішнього ринку;
Запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів (створення умов для продуктивної праці населення)	підвищення рівня обізнаності населення з питань організації та провадження підприємницької діяльності

4. Структура програми

Програма передбачає підтримку проектів, які можуть бути реалізованими для досягнення цілей Стратегії та мети цієї програми за такими напрями:

4.1. Формування сприятливого інвестиційного клімату, розвиток та просування інвестиційного потенціалу

Економічний розвиток регіонів великою мірою залежить від належної оцінки наявного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг, здатності залучати інвестиції. Питання сучасного місцевого економічного розвитку нерозривно пов’язане із підвищенням їх інвестиційної привабливості. Інвестор, який має намір інвестувати в дану територію, всебічно розглядає її характеристики, оцінює її конкурентоспроможність. Найбільш поширені проблеми, які потребують вирішення, та які впливають на прийняття рішення інвесторів про подальшу роботу в Україні є: відносини з місцевими податковими та митними органами; перевірки контролюючих органів, недосконале нормативно-правове регулювання, стан вирішення земельних питань, швидкість підключення до електромереж, здійснення ліцензійних та дозвільно-реєстраційних процедур, доступ до фінансових ресурсів,

ціноутворення тощо.

Представники місцевих органів виконавчої влади чи фахівці, уповноважені здійснювати безпосередній контакт з інвестором, повинні не тільки досконало володіти інформацією щодо місцевого економічного розвитку, поточного технологічного рівня та ринкової конкурентоспроможності, стратегічних напрямів та перспектив, але враховувати професійну, ментальну, національну специфіку кожного потенційного інвестора. Успішна робота представників влади з інвесторами є запорукою формування сприятливого інвестиційного клімату регіону, одним із факторів залучення додаткових інвестиційних ресурсів у його розвиток.

До заходів, що сприяють інвестиційним процесам на місцевому та регіональному рівнях належить, насамперед, інформаційна та організаційна підтримка інвесторів та створення сприятливих умов для інвестиційно-інноваційної діяльності, розміщення інвестиційних ресурсів в секторах де є висока частка доданої вартості в промисловості, забезпечується зайнятість і є ринковий потенціал, де імпорт можна швидко замінити виробництвом на території України, а також де є потенціал подальшого експорту товарів та послуг.

Потенційний інвестор повинен отримати необхідну для прийняття його рішення інформацію саме в тій формі і через ті канали, які для нього є найбільш прийнятними.

4.2. Розвиток потенціалу у сфері торгівлі (стандартизація, сертифікація, підтримка експорту)

Розвиток експортного потенціалу тісно пов'язаний із кардинальним підвищенням якості продукції, що значною мірою диктується технічним рівнем виробництва та якістю комплектуючих і сировини. Тому необхідним є проведення постійного аналізу технічного рівня та якості продукції. Потребує уваги також підготовка нормативних документів із стандартизації та сертифікації експортної продукції з урахуванням вимог і правил ГАТТ/СОТ та стандартів ЄС.

Разом з тим, кожен регіон повинен бути націлений на збільшення обсягів виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг як на регіональному і національному рівнях, так і на міжнародних ринках з високим ступенем конкуренції, чого неможливо досягнути без відповідного рівня якості та безпеки продукції. Важливими інструментами підвищення конкурентоспроможності у сфері торгівлі є розвиток та впровадження систем сертифікації та контролю якості експортної продукції, з урахуванням постійно зростаючих вимог до її споживчих та екологічних характеристик на світових ринках.

Водночас актуальним питанням в Україні залишається підвищення рівня захисту інтелектуальної власності та авторського права, а також ефективне їх використання для успішної діяльності суб'єктів господарювання на внутрішньому й зовнішніх ринках.

Ще однією проблемою є недостатній рівень досвіду та спеціальних знань щодо умов функціонування світових ринків, зокрема й ринку ЄС, у більшості українських підприємств. Тому розвиток потенціалу у сфері торгівлі, експортної діяльності передбачає поширення необхідної інформації для українських компаній та надання їм практичної допомоги в пошуку нових ринків збуту продукції.

4.3. Підтримка підприємницької діяльності

Місцевий економічний розвиток не можливий без успішного розвитку бізнесу, насамперед малого і середнього. Тому потрібна чітка система професійної підтримки підприємницької діяльності з боку спеціалізованих інституцій, які, серед іншого, мають бути здатними допомагати впроваджувати згенеровані ініціативи, залучати для цього фінансові ресурси та необхідні технології.

Розвиток підприємництва, зокрема малого бізнесу, має стати одним із найважливіших чинників соціально-економічного зростання економіки. Для цього необхідно створити сприятливі організаційно-правові умови, забезпечити доступ до фінансових ресурсів (в тому числі забезпечити здешевлення кредитних ресурсів), сприяти випуску конкурентоспроможної продукції та виходу на нові ринки, стимулювати впровадження сучасних технологій, інноваційну діяльність, освоєння нових видів продукції і послуг тощо.

4.4. Стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури та підтримка інноваційної діяльності

Світовий досвід свідчить, що у найбільш економічно розвинутих країнах світу саме інновації є вирішальною умовою забезпечення стабільного довгострокового економічного розвитку.

У той же час стан інноваційної діяльності в Україні характеризується недостатніми обсягами реалізованої інноваційної продукції, низьким рівнем інноваційної активності промислових підприємств та мізерним рівнем підприємницької активності в інноваційній сфері малого та середнього бізнесу, тоді як він є найбільш масовою, динамічною та гнучкою формою організації підприємств, рушієм економічного зростання в найбільш економічно розвинутих країнах світу.

Основною проблемою в інноваційній сфері залишається низька сприйнятливість підприємницького сектору до інновацій, що обмежує зростання продуктивності праці, зниження енергоємності

виробництва, не створює підґрунтя для модернізації та структурної перебудови економіки, не забезпечує її якісного оновлення.

Разом з тим, відсутність чи незначне впровадження у промислове виробництво нових високих технологій приводить до зниження конкурентоспроможності національної й регіональної економіки, робить її неконкурентоспроможною через порівняно невисоку якість, а також енерговитратне та ресурсовитратне виробництво.

Основними причинами незадовільного стану інноваційної сфери є недосконалість інституційно-правових механізмів інноваційної діяльності, несформованість економічних стимулів щодо залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні процеси, обмежений обсяг бюджетного фінансування наукової діяльності, недосконалість інституційного забезпечення трансферу технологій, невизначеність організаційно-правових засад функціонування кластерів, неналежний рівень організації інформаційного забезпечення, що перешкоджає розвитку науково-дослідної та технологічної кооперації в інноваційній сфері. Незважаючи на певні реалізовані ініціативи, залишаються несформованими інституційні умови для розвитку інноваційної інфраструктури, зокрема технопарки і наукові парки, технополіси, тощо.

Спостерігається низька активність місцевих органів виконавчої влади щодо використання механізму державно-приватного партнерства (ДПП), що стримує мобілізацію ресурсів приватного сектору на пріоритетних проектах регіонального розвитку.

Доцільно використати міжнародний досвід сприяння розвитку конкуренції та кооперації через створення та розвиток кластерів, оскільки це найбільш природній та швидкий механізм для впровадження інновацій.

Усунення цих перешкод і бар'єрів значною мірою сприяло б модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках та поклало початок економічному зростанню на основі інноваційної моделі розвитку. Не менш важливо створити та підтримувати в різних регіонах країни, передусім де є відповідна наукова база, бізнес, сучасна інноваційна інфраструктура. Тематика (напрям) спрямована активізувати дії на центральному й місцевому рівнях у сфері управління інноваційною діяльністю, спонукатиме до удосконалення фінансових, інституційних, організаційних, правових та інших інструментів підтримки інновацій.

4.5. Створення та розвиток інфраструктури залучення інвестицій, "точок зростання" місцевої економіки

Міжнародний досвід, зокрема країн Східної Європи (Чеської Республіки, Угорщини, Словацької Республіки, Республіки Польщі та ін.) є переконливим свідченням необхідності створення відповідної інфраструктури для підвищення інвестиційної привабливості країни чи конкретних регіонів та залучення стратегічних інституційних інвесторів. Прикладом такої інвестиційної інфраструктури є індустриальні парки, які, як правило, пропонують підготовлені інвестиційні майданчики з усією необхідною інженерно-технічною та транспортною інфраструктурою. Керуючі компанії, які здійснюють управління парком, забезпечують супровід інвестора та надають йому всі необхідні послуги для швидкого входження в ринок. Таким чином, індустриальний парк є привабливим місцем розвитку бізнесу для інвестора.

Україна може створити умови для підвищення своєї інвестиційної привабливості, посилення власного промислового потенціалу, модернізації й розвитку регіонального промислового виробництва на основі залучення інвестицій, впровадивши на практиці цей інструмент.

Законом України “Про індустриальні парки” визначено основні правові та організаційні засади створення і функціонування індустриальних парків. Прийняття Закону дозволило активізувати діяльність на місцях з відбору земельних ділянок під індустриальні парки та підготовки необхідних документів для їх реєстрації. З часу дії Закону зареєстровано 12 індустриальних парків в 11 регіонах країни.

Однак розвиток індустриальних парків в Україні перебуває на початковому етапі й гальмується відсутністю дієвої державної підтримки, яка необхідна передусім для їх забезпечення необхідною зовнішньою інфраструктурою та інженерними комунікаціями. Вирішення цієї проблеми дозволить створити в різних регіонах країни сучасну інвестиційну інфраструктуру, що в поєднанні з ефективним управлінням територією та професійним маркетингом дозволить залучити стратегічного інвестора, модернізувати промислове виробництво, диверсифікувати регіональну економіку, підвищити її конкурентоспроможність.

Напрямок зосереджений передусім на реалізації стратегічної цілі 1 Державної стратегії регіонального розвитку “Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів”, зокрема напряму “Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів”, а також має безпосереднє відношення до напряму “Розвиток інфраструктури міст” цієї стратегічної цілі, оскільки спрямований на підтримку інвестиційно-інноваційної інфраструктури.

5. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

У цьому розділі визначаються очікувані результати та показники,

яких передбачається досягти в результаті виконання проекту з урахуванням критеріїв, визначених Стратегією, а також офіційних статистичних показників найближчого звітного року від початку виконання проекту та до його завершення.

Таблиця 2. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

Очікувані результати	Показники
I. Формування сприятливого інвестиційного клімату, розвиток інвестиційного потенціалу	
Ключовий показник напряму: Збільшення обсягу чистих надходжень прямих іноземних інвестицій (інвестиції, зареєстровані за відповідний період) / частка і обсяг інвестицій у виробничу сферу та інфраструктуру з нових джерел	
Здійснено оцінку інвестиційного потенціалу регіонів та підготовлено план стратегічних інвестицій	кількість регіонів, в яких зроблено оцінку (визначено конкурентні переваги/ перешкоди/ пріоритетні галузі для інвестування) та підготовлено обґрунтований план стратегічних інвестицій, інвестиційні профілі/ паспорти, маркетингові плани/ програми, бренди територій, інвестиційні пропозиції/проекти
Створення умов та зниження бар'єрів для інвестування	кількість спрощених або скасованих регуляторних актів, дозвольно-реєстраційних процедур, адміністративних послуг на місцевому рівні; кількість створених нових виробництв, бізнесу та робочих місць; кількість інвесторів, які отримали підтримку місцевих інституцій та прийняли рішення про інвестування
Удосконалено механізм взаємодії бізнесу та місцевих органів виконавчої влади та підвищено інституційну	кількість нових проектів державно (муніципально) - приватного партнерства, що підготовлено та розпочато; кількість проведених заходів (консультації, навчальні курси, бізнес-планування, коучінг); кількість підготовлених фахівців у сфері інвестиційної діяльності;

Очікувані результати	Показники
спроможність в сфері залучення інвестицій	<p>кількість підготовлених інвестиційних проектів за міжнародними стандартами;</p> <p>кількість результативних переговорів, інвестиційних заходів, інформаційно-рекламних кампаній щодо українських проектів та виробничого потенціалу та укладених договорів або домовленостей (контрактів, меморандумів, протоколів про наміри тощо) про інвестування, співробітництво, партнерство тощо</p>
Досягнуто зростання інвестиційної активності	<p>кількість розроблених проектів (ТЕО), які подано для отримання фінансування, в тому числі для участі в конкурсних відборах, кредитним установам, приватним інвесторам тощо;</p> <p>кількість розроблених проектів ДПП, проведених конкурсів з відбору приватного партнера у рамках ДПП, укладених договорів ДПП у регіоні;</p> <p>кількість укладених з інвесторами контрактів, домовленостей, протоколів про наміри тощо</p>
<p>II. Розвиток потенціалу у сфері торгівлі (стандартизація, сертифікація, підтримка експорту)</p>	
<p>Ключовий показник напряду: кількість суб'єктів господарювання, що впровадили систему управління якістю відповідно до міжнародних стандартів, обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу</p>	
Підвищено рівень стандартизації та сертифікації, досягнуто зростання екологічної безпеки	<p>кількість суб'єктів господарювання, що впровадили систему управління якістю на підприємствах у відповідності до вимог міжнародних стандартів;</p> <p>кількість суб'єктів господарювання, що впровадили виробництво екологічних товарів (енергозберігаючі та природоохоронні технології, випускають екологічно чисту та безпечну продукцію)</p>
Підвищено рівень захисту інтелектуальної власності та авторського права	<p>кількість суб'єктів господарювання, що оформили товарні знаки та торгові марки;</p> <p>кількість отриманих охоронних документів на об'єкти промислової власності</p>

Очікувані результати	Показники
Розвинуто потенціал у сфері торгівлі, експортної діяльності	кількість суб'єктів, які наростили обсяг збуту продукції; кількість суб'єктів господарювання, що вийшли на ринок ЄС, інші нові ринки
Розвинуто інфраструктуру підтримки експорту	створення нових організаційно-правових, інституційних механізмів та інструментів підтримки експорту (страхування, гарантування, кредитування тощо)
III. Підтримка підприємницької діяльності	
Ключовий показник на пряму: збільшення кількості малих та середніх підприємств на 10 тис. населення та створених робочих місць	
Розвинуто інструменти підтримки підприємництва та місцевого економічного розвитку	кількість створених інструментів та механізмів підтримки підприємницької діяльності (бізнес-центри, бізнес інкубатори, стартап-центри, кластери, центри ДПП, проектні офіси, тощо); кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що отримали доступ до фінансових ресурсів та розвили свій бізнес, розмір отриманої фінансової підтримки
Підвищено потенціал суб'єктів підприємницької діяльності	кількість проведених заходів (консультації, навчальні курси, бізнес-планування); кількість суб'єктів господарювання, які отримали фінансову підтримку (доступ до ресурсів банків, ЄС, МФО тощо) та розвили бізнес; кількість суб'єктів господарювання, які отримали консультативні послуги та розвили бізнес; кількість новостворених суб'єктів господарювання на 10 тис. населення; кількість збережених/створених нових робочих місць
IV. Стимулювання розвитку інноваційної інфраструктури та підтримка інноваційної діяльності	
Ключовий показник на пряму: збільшення питомої ваги інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції	
Створено інституційні	кількість суб'єктів, що реалізують проект (створення/ розвиток/підтримка інноваційних

Очікувані результати	Показники
умови для розвитку інноваційної інфраструктури	парків, одиниць): - технологічний парк - науковий парк - інноваційне містечко (технополіс) - інноваційний кластер
Розвинуто потенціал інноваційної діяльності, підвищено рівень науково-інноваційного співробітництва з реальним сектором регіональної економіки	кількість інституцій/фахівців, залучених до надання підтримки інноваційної діяльності; кількість проведених заходів правової, інформаційної, кадрової підтримки (консультації, навчальні курси, наставництво); кількість інноваційних проектів, що спрямовані на розвиток регіональної та місцевої економіки; кількість наукових та науково-технічних розробок (ННТР), здійснених у вищих навчальних закладах та наукових установах, що знайшли практичне впровадження; кількість промислових підприємств, що здійснюють або використовують ННТР; кількість та обсяг створеного інноваційного продукту суб'єктами інноваційної діяльності, що одержали правову, інформаційну, кадрову підтримку; кількість суб'єктів господарювання, які розвинули свою інноваційну діяльність; кількість створених інноваційних кластерів, новостворених суб'єктів малого та середнього бізнесу у сфері інноваційної діяльності
Підвищено рівень інноваційності регіональної та місцевої економіки	кількість ННТР та винаходів, що знайшли практичне застосування; кількість освоєних інноваційних технологій/нових видів продукції у промисловості; збільшення частки інноваційно активних підприємств; кількість суб'єктів господарювання, що впроваджують інноваційні проекти; кількість суб'єктів господарювання, що розпочали/розвинули свою діяльність

Очікувані результати	Показники
<p>V. Створення та розвиток інфраструктури залучення інвестицій, “точок зростання” місцевої економіки</p> <p>Ключовий показник напряму: створення регіональної мережі наукових, технологічних та індустріальних парків</p>	
<p>Створення умов для промислового інвестування</p>	<p>збільшення кількості укладених договорів про створення та функціонування індустріального парку між ініціаторами їх створення та вибраними керуючими компаніями;</p> <p>площа індустріального парку, оснащена відповідною інфраструктурою (га);</p> <p>кількість облаштованих індустріальних парків відповідно до умов договору про створення та функціонування індустріального парку</p>
<p>Стимулювання “точок зростання” регіональної економіки</p>	<p>організовано виробництво інноваційної продукції;</p> <p>скорочено обсяг споживання ресурсів енергії, води, тепла за рахунок впровадження інновацій та технічної модернізації;</p> <p>кількість нових підприємств, що орієнтуються на місцеві джерела сировини та задовольняють потреби внутрішнього ринку</p>
<p>Розпочато господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність та діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на території індустріальних парків та іншої інвестиційно-інноваційної</p>	<p>кількість учасників індустріального парку, що уклали та виконують договори з керуючою компанією про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку;</p> <p>кількість залучених підрядних організацій (місцеві компанії, малий та середній бізнес);</p> <p>обсяг залучених інвестицій для облаштування індустріального парку (партнерські та підрядні організації)</p>

Очікувані результати	Показники
інфраструктури	
Залучені інвестиції	кількість інвестиційних угод/меморандумів, укладених з інвесторами та розпочата діяльність; зростання попиту на робочу силу

6. Географія програми

Напрями 4.1—4.4 спрямований на всі регіони України, окрім територій визначених тимчасово окупованими.

Напрям 4.5 спрямований на всі регіони України, за умови, що на території регіону створено індустріальний парк та його включено до відповідного реєстру згідно із Законом України “Про індустріальні парки”.

7. Обсяги фінансування програми

Розміри грантів за напрямами складають:

Напрями 4.1—4.3:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 3 600 000 грн.

Напрям 4.4:

- мінімальна сума: 3 600 000 грн.;
- максимальна сума: 12 000 000 грн.

Напрям 4.5:

- мінімальна сума: 12 000 000 грн.;
- максимальна сума: 48 000 000 грн.

Програма регіонального розвитку “Сільський розвиток”

1. Стан і проблеми

Сьогоднішній стан розвитку сільської місцевості є вкрай низьким:

рівень оплати праці в сільському господарстві складає 69% від середнього в економіці;

переважає зайнятість в особистих селянських господарствах;

23% сільських домогосподарств мають грошові доходи, нижчі за прожитковий мінімум;

у структурі грошових доходів 34,8% складають соціальні виплати;

рівень відносної бідності у сільській місцевості у 2013 році становив 34,1 %, що у 1,7 рази вищий ніж у міських поселеннях;

тільки 26% сільських дітей охоплені дошкільним вихованням;

рівень смертності у сільській місцевості значно перевищує цей показник у містах, у тому числі внаслідок бідності, відсутності регулярної диспансеризації та кваліфікованої медичної допомоги, догляду;

знижується рівень соціального капіталу, а громадський рух задля вирішення сільських проблем майже нерозвинений;

тільки 31,5% сільського житлового фонду забезпечений централізованим водопостачанням;

зростає кількість неорганізованих звалищ побутових, промислових та інших відходів, а викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у сільському господарстві зрівнянні з викидами при добуванні металевих руд;

більшість сіл стає непривабливими для проживання, як наслідок, в результаті процесів міграції та депопуляції частка сільського населення в населенні країни зменшилася з 33,02% у 2001 році до 31,36% у 2013 році.

Причини виникнення таких проблем знайшли відображення у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 (Офіційний вісник України, 2007, № 73, ст. 2715). Незважаючи на існування цієї програми та низки галузевих програм, не вдалося не тільки зупинити деградацію сільських територій, а усунути причини такої деградації.

Головною проблемою для розвитку сільських територій є політика ототожнення політики підтримки сільського господарства з політикою сільського розвитку. Облаштування сільської місцевості як сфери життя, зайнятості поза межами сільськогосподарського виробництва, формування системи мотивацій до розвитку соціально відповідального бізнесу у сільській місцевості, розвиток сіл та спроможності територіальних громад сіл, селищ самостійно вирішувати більшість власних проблем — все це або залишалось поза межами державної політики, або увага до цих проблем обмежувалася деклараціями. Фактичне фінансування розвитку сільської інфраструктури в рамках виконання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року складало у різні роки від 0,67% до 20% від запланованих видатків.

2. Мета програми

Основною метою програми є створення можливостей для сталого розвитку сільських територій на при якому забезпечуються зростання, диверсифікація і підвищення ефективності сільської економіки, зокрема, поза межами сільськогосподарського виробництва, стабілізація чисельності населення і збільшення тривалості життя, повна і продуктивна зайнятість працездатного населення, підвищення рівня і якості життя, раціональне використання і відтворення їх природно-ресурсного потенціалу сільських територій.

3. Перелік завдань Стратегії, на вирішення яких спрямована програма

Розвиток сільських територій є невід'ємною частиною Стратегії. Ця ж програма передбачає реалізацію тільки окремих її завдань, що, як правило, знаходяться поза межами сільськогосподарського виробництва. Такий підхід до формування цієї програми ґрунтується на тому, що сільськогосподарське виробництво та пов'язані з ним питання мають стати предметом галузевих програм, а також Концепції розвитку сільських територій, розроблення та реалізація яких здійснюється Мінрегіоном та Мінагрополітики.

Ця програма спрямована на реалізацію напряму "Розвиток сільської місцевості" операційної цілі "Створення умов для поширення позитивних процесів розвитку міст на інші території, розвиток сільської місцевості" стратегічної цілі 1 Стратегії "Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів" та забезпечення здійснення таких завдань:

надання державної підтримки для підвищення рівня облаштування сільської місцевості як сфери життя, діяльності та побуту селян, розмежування політики щодо підтримки сільського господарства та розвитку сільських територій;

диверсифікація сільськогосподарського виробництва, розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості; стимулювання зайнятості населення в сільській місцевості поза сферою сільськогосподарського виробництва, включаючи розвиток аграрного бізнесу, сільського туризму, народних ремесел і промислів, підприємств сфери послуг, збору та переробки дикорослих ягід і грибів, лікарської сировини тощо;

створення умов для соціального розвитку села, стійкої мотивації до соціальної відповідальності бізнесу в аграрному секторі, суміжних секторах виробництва і сфері послуг.

Також ця програма спрямована на реалізацію напряму

“Рациональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій” операційної цілі “Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів” стратегічної цілі 1 Стратегії “Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів” та забезпечення здійснення таких завдань:

раціональне використання рекреаційних ресурсів територій та об'єктів природно-заповідного фонду для формування економічного середовища та розвитку сфери зайнятості населення в регіонах;

підвищення рівня обізнаності населення щодо цінностей територій та об'єктів природно-заповідного фонду і залучення населення до управління ними.

Проекти, ініційовані в рамках даної програми мають узгоджуватися із загальнодержавними програмами, які виконуються центральними, місцевими органами виконавчої влади, та іншими (в т. ч. місцевими) програмами, секторальними та іншими проектами, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку економіки і суспільства, проблем розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць.

4. Структура програми

Програма передбачає підтримку проектів, які можуть бути реалізованими для досягнення цілей Стратегії та мети цієї програми за такими напрямками:

4.1. Диверсифікація підприємницької діяльності у сільській місцевості

Диверсифікація господарської діяльності - це її урізноманітнення, що ґрунтується на передислокації наявних ресурсів на нові види як сільськогосподарської, так і несільськогосподарської діяльності, сприяє створенню нових можливостей використання людського капіталу, є мультиплікатором нових робочих місць, веде до збільшення доходів на селі. Підвищення якості життя на основі диверсифікації господарської діяльності включає в себе зростання доступності базових суспільних послуг та поліпшення безпеки проживання у сільській місцевості; створення сільським жителям можливостей заробляти більше, інвестувати у місцеву економіку та інфраструктуру.

Цей напрям передбачає підтримку проектів, спрямованих як на диверсифікацію сільськогосподарського виробництва, а також на розвиток альтернативних видів економічної діяльності у сільській місцевості, організацію заготівлі, переробки та збуту переробленої сільськогосподарської продукції, екологічного (зеленого), сільського

та інших видів туризму, народних ремесел і промислів, надання послуг у сфері сільського підприємництва та бізнесу, зокрема, з використанням механізмів сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

4.2. Підвищення якості життя у сільській місцевості

Підвищення якості життя у сільській місцевості означає розширення можливостей і свобод сільського населення, які дозволяють їм прожити довге, здорове та продуктивне життя, мати стабільні засоби існування за місцем проживання та змогу задовольняти свої фізичні, духовні, соціальні та інші потреби на основі активної участі у життєдіяльності територіальних громад сіл, селищ.

Напрямок передбачає підтримку інфраструктурних проєктів, спрямованих на підвищення рівня облаштування сільської місцевості як сфери життя, діяльності та побуту селян.

4.3. Створення умов для соціального розвитку

Напрямок передбачає підтримку проєктів, спрямованих на розвиток соціального та людського капіталу, зокрема, через: підвищення рівня знань та практичних навичок сільського населення в частині ведення господарської та підприємницької діяльності, насамперед, поза межами сільського господарства; підвищення спроможності територіальних громад сіл, селищ та об'єднаних територіальних громад щодо розробки та реалізації місцевих програм сталого розвитку, формування партнерств та кооперації, зокрема, з суб'єктами підприємницької діяльності; розвиток навичок сільського населення щодо участі у формуванні та реалізації місцевих ініціатив з сільського розвитку.

5. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

У цьому розділі визначаються очікувані результати та показники, яких передбачається досягти в результаті виконання проєкту з урахуванням критеріїв, визначених Стратегією, а також офіційних статистичних показників найближчого звітного року від початку виконання проєкту та до його завершення.

Таблиця 3. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

Очікувані результати	Показники
----------------------	-----------

I. Диверсифікація підприємницької діяльності у сільській місцевості
Ключовий показник напряму: кількість нових видів продукції у межах

Очікувані результати	Показники
відповідної території, що не пов'язані з традиційним виробництвом на даній території	
Диверсифікація сільськогосподарського виробництва (створення таких видів виробничої діяльності, що не пов'язані з основним виробництвом)	<p>створення нових видів продукції чи розширення існуючого асортименту продукції;</p> <p>освоєння нових ринків збуту продукції;</p> <p>покращення фінансового та економічного стану підприємства;</p> <p>підвищення конкурентоспроможності підприємства;</p> <p>оновлення науково-технічної бази підприємства;</p>
Розвиток альтернативних видів економічної діяльності (вирощування енергетичних культур, заліснення територій, рекреаційна діяльність, агротуризм, народні ремесла, надання послуг тощо)	<p>завантаження існуючих чи створення нових виробничих потужностей;</p> <p>створення нових чи збереження існуючих робочих місць</p>
Розвиток альтернативних видів економічної діяльності (вирощування енергетичних культур, заліснення територій, рекреаційна діяльність, агротуризм, народні ремесла, надання послуг тощо)	<p>створення нових видів продукції, послуг;</p> <p>покращення фінансового та економічного стану підприємства;</p> <p>підвищення конкурентоспроможності підприємства;</p> <p>оновлення науково-технічної бази підприємства;</p> <p>завантаження існуючих чи створення нових виробничих потужностей;</p> <p>зростання доходів до місцевих бюджетів;</p> <p>створення нових чи збереження існуючих робочих місць</p> <p>частка залучених коштів</p>
Розвиток екологічного та органічного сільськогосподарського виробництва	<p>зростання частки виробництва екологічної та органічної продукції;</p> <p>створення нових видів продукції, послуг;</p> <p>покращення фінансового та економічного стану підприємства;</p>

Очікувані результати	Показники
<p>Розвиток підприємств заготівлі, збуту, переробки сільськогосподарської продукції сільського, постачання матеріально-технічних та інших ресурсів, в першу чергу, на засадах кооперації</p>	<p>підвищення конкурентоспроможності підприємства;</p> <p>оновлення науково-технічної бази підприємства;</p> <p>завантаження існуючих чи створення нових виробничих потужностей;</p> <p>зростання доходів місцевих бюджетів;</p> <p>створення нових чи збереження існуючих робочих місць;</p> <p>частка залучених коштів</p> <p>створення нових видів послуг, продукції;</p> <p>обсяги та асортимент виробництва нових видів продукції, послуг;</p> <p>завантаження існуючих чи створення нових виробничих потужностей;</p> <p>кількість суб'єктів, залучених до проекту та яким надаються послуги;</p> <p>застосування кооперативних принципів при створенні та діяльності підприємств;</p> <p>доступність послуг;</p> <p>зростання доходів до місцевих бюджетів;</p> <p>створення нових чи збереження існуючих робочих місць;</p> <p>частка залучених коштів</p>
<p>II. Підвищення якості життя у сільській місцевості</p> <p>Ключовий показник напряму: кількість нових або розширення існуючого переліку послуг, спрямованих на покращення життя населення у сільській місцевості</p> <p>Створення (поліпшення) умов для повернення молоді у сільську місцевість (професійна</p>	<p>створення нових видів чи розширення існуючого асортименту послуг для молоді;</p> <p>забезпечення сталості надання послуг;</p> <p>кількість суб'єктів, залучених до проекту та яким надаються послуги;</p>

Очікувані результати	Показники
орієнтації молоді; навчання молоді додатковим або новим навичкам; створення точок доступу до Інтернету; молодіжні клуби за інтересами; спортивні об'єкти тощо)	завантаження існуючих чи створення об'єктів; зростання доходів місцевих бюджетів; створення нових чи збереження існуючих робочих місць; доступність послуг; частка залучених коштів
Поліпшення інженерної інфраструктури сільської місцевості (дороги, освітлення, енергопостачання, зв'язок тощо)	створення нових видів чи розширення існуючого асортименту послуг для сільського населення; забезпечення сталості надання послуг; кількість суб'єктів, залучених до проекту та яким надаються послуги; завантаження існуючих чи створення об'єктів; зростання доходів місцевих бюджетів; створення нових чи збереження існуючих робочих місць; доступність послуг; частка залучених коштів
Поліпшення інформаційно- освітньої, соціальної інфраструктури сільської місцевості (дошкільні заклади, школи, пошта, установи та заклади соціального обслуговування (надання соціальних послуг) тощо)	створення нових видів чи розширення існуючого асортименту послуг, у тому числі соціальних для сільського населення; забезпечення сталості надання послуг, у тому числі соціальних; кількість суб'єктів, залучених до проекту та яким надаються послуги, у тому числі соціальні; завантаження існуючих чи створення об'єктів; зростання доходів місцевих бюджетів; створення нових чи збереження існуючих робочих місць;

Очікувані результати	Показники
	<p>доступність послуг, у тому числі соціальних; частка залучених коштів, у тому числі шляхом соціального замовлення соціальних послуг</p>
<p>Поліпшення інфраструктури відпочинку та задоволення культурних запитів сільського населення (будинки культури, клуби, бібліотеки, гуртки, художня самодіяльність, музеї, галереї, парки, зони відпочинку тощо)</p>	<p>створення нових видів чи розширення існуючого асортименту послуг для сільського населення; забезпечення сталості надання послуг; кількість суб'єктів, залучених до проекту та яким надаються послуги; завантаження існуючих чи створення об'єктів; зростання доходів місцевих бюджетів; створення нових чи збереження існуючих робочих місць; доступність послуг; частка залучених коштів</p>
<p>Поліпшення медичної інфраструктури (лікарні, поліклініки, фельдшерсько-акушерські пункти тощо)</p>	<p>створення нових видів чи розширення існуючого асортименту послуг; забезпечення сталості надання послуг; кількість суб'єктів, залучених до проекту та яким надаються послуги; завантаження існуючих чи створення об'єктів; зростання доходів місцевих бюджетів; створення нових чи збереження існуючих робочих місць; доступність послуг; частка залучених коштів</p>
<p>Поліпшення екологічної інфраструктури (водопостачання, каналізація та переробка твердих побутових відходів тощо)</p>	<p>зменшення частки населення, що не має доступу до питної води належної якості; зменшення частки населення, що проживає в будинках без систем каналізації; зменшення частки населення, що піддається дії шкідливих для здоров'я забруднювачів</p>

Очікувані результати	Показники
	<p>повітря;</p> <p>зменшення рівня забрудненості територій побутовими відходами;</p> <p>зростання частки переробки побутових відходів;</p> <p>підвищення рівня екологічних знань жителів;</p> <p>створення нових видів чи розширення існуючого асортименту послуг для сільського населення;</p> <p>забезпечення сталості надання послуг;</p> <p>кількість суб'єктів, залучених до проекту та яким надаються послуги;</p> <p>завантаження існуючих чи створення об'єктів;</p> <p>зростання доходів місцевих бюджетів;</p> <p>створення нових чи збереження існуючих робочих місць;</p> <p>доступність послуг;</p> <p>частка залучених коштів</p>

III. Створення умов для соціального розвитку

Ключовий показник напряму: кількість осіб, які підвищили свою спроможність щодо сільського розвитку

Планування сільського розвитку	<p>кількість територіальних громад, що пройнуть навчання з сільського розвитку;</p> <p>кількість осіб, що пройнуть навчання з сільського розвитку;</p> <p>кількість осіб, залучених до процесу планування;</p> <p>кількість інформаційно-консультаційних заходів;</p> <p>кількість підготовлених проектів планів (програм) розвитку;</p> <p>кількість громадських обговорень підготовлених проектів планів (програм) розвитку;</p> <p>кількість тиражів підготовлених посібників з</p>
--------------------------------	--

Очікувані результати	Показники
Розвиток партнерств бізнесу та влади	<p>актуальних питань сільського розвитку</p> <p>кількість створених партнерств та кооперацій;</p> <p>кількість учасників партнерств та кооперацій;</p> <p>географія учасників партнерств та кооперацій;</p> <p>кількість проектів, створених у результаті партнерств та кооперацій та очікувана їх вартість;</p> <p>обсяги залучених ресурсів учасниками партнерств та кооперацій;</p> <p>сталість партнерств та кооперацій;</p> <p>публічність партнерств та кооперацій</p>
Активізація сільського розвитку за результатами отриманої підтримки	<p>кількість суб'єктів, що взяли участь у заходах;</p> <p>кількість спроектованих, створених, відновлених, удосконалених об'єктів завдяки наданій підтримці та їхня потужність;</p> <p>кількість диверсифікованих сільськогосподарських виробництв завдяки наданій підтримці;</p> <p>кількість суб'єктів, що перешли на альтернативні види економічної діяльності завдяки наданій підтримці;</p> <p>кількість створених об'єктів заготівлі, переробки та збуту сільськогосподарської продукції завдяки наданій підтримці та їхня потужність;</p> <p>кількість спроектованих, створених, відновлених, удосконалених об'єктів екологічного (зеленого), сільського та інших видів туризму завдяки наданій підтримці та їхня потужність;</p> <p>кількість спроектованих, створених, відновлених, удосконалених об'єктів у сфері народних ремесел і промислів завдяки наданій підтримці та їхня потужність;</p> <p>кількість спроектованих, створених,</p>

Очікувані результати	Показники
	<p>відновлених, удосконалених підприємств сфери послуг завдяки наданій підтримці та їхня потужність;</p> <p>кількість суб'єктів, які наростили обсяг збуту продукції завдяки наданій підтримці;</p> <p>кількість нових суб'єктів підприємницької діяльності, створених завдяки наданій підтримці</p>

6. Географія програми

Проекти можуть впроваджуватись у всіх регіонах України, окрім територій, визначених тимчасово окупованими.

7. Обсяги фінансування програми

Розміри грантів за напрямками складають:

Напрямок 4.1:

- мінімальна сума: 12 000 000 грн.;
- максимальна сума: 48 000 000 грн.

Напрямок 4.2:

- мінімальна сума: 3 600 000 грн.;
- максимальна сума: 12 000 000 грн.

Напрямок 4.3:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 3 600 000 грн.

Програма регіонального розвитку “Розвиток людського потенціалу”

1. Стан і проблеми

Формування потужного людського капіталу є одним із наріжних каменів сталого економічного та соціального розвитку як окремих регіонів так і держави в цілому. Саме здатність громадян України та інституцій нашої держави генерувати нові ідеї, створювати підприємства, досліджувати та комерціалізувати результати цих досліджень, є ключовою конкурентною перевагою та основою майбутнього добробуту. Більшість регіонів України мають значний освітній, науковий та інноваційний потенціал, однак їм бракує досвіду і ресурсів для його реалізації та трансформування в

конкретні проекти.

Реалізація запропонованої програми дозволить ретельно вивчити існуюче регіональне середовище щодо розвитку людського капіталу, виявити ключові проблеми та можливості, а також запровадити точкові інтервенції там, де вони дадуть найбільший результат і додану вартість. Увага приділятиметься розвитку як окремих груп людей, так і інституцій та мереж, що їх об'єднують.

З моменту відновлення української незалежності питання розвитку людського капіталу постійно ставали темою багатьох політичних декларацій, програм та планів. На жаль, у переважній більшості декларації та плани залишились без практичної реалізації, а українська система освіти та навчання ставала все більш централізованою та затисненою величезною кількістю нормативів і вимог. У результаті пріоритетом для інституцій, покликаних сприяти розвитку людського капіталу, став не сам розвиток, а виконання вимог держави. Зацікавлені сторони, такі як батьки, роботодавці, студенти та їх об'єднання, були і залишаються фактично виключеними з процесу. Існуючі навчальні програми не є достатньо гнучкими та не відповідають регіональним потребам. Величезною проблемою є відсутність об'єктивної інформації про стан та потреби регіональних ринків праці, через що значні ресурси, виділені на освітні заклади та програми, витрачаються неефективно. Інституцій, що забезпечують освіту і навчання, як правило застосовують застарілі програми, навчальні методики та засоби, не спілкуються із соціальними партнерами та не зацікавлені у самовдосконаленні. Така ізольованість інституцій від реального життя також не сприяє розвитку інноваційної та раціоналізаторської діяльності. З іншого боку, існує низький рівень розуміння як населенням, так і підприємствами можливостей, що дають якісні програми освіти і навчання та постійна співпраця між навчальними закладами і підприємствами.

2. Мета програми

Ця програма покликана сприяти розвитку людського капіталу регіонів через посилення спроможності окремих особистостей, груп, інституцій та їх мереж бути більш активними та професійними гравцями на регіональному ринку праці, у сфері підприємництва та громадянського суспільства.

3. Перелік завдань Стратегії, на вирішення яких спрямована програма

Ця програма спрямована на підтримку напряму “Розвиток інтелектуального капіталу” операційної цілі “Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів” стратегічної цілі 1 Стратегії “Підвищення рівня

конкурентоспроможності регіонів” та забезпечення здійснення таких завдань:

забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців та робітничих кадрів для задоволення потреб регіонів з урахуванням пріоритетів їх розвитку;

стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіонів;

стимулювання розвитку новаторської і раціоналізаторської роботи на підприємствах;

розвиток соціального партнерства та соціальної відповідальності всіх суб'єктів у регіонах у контексті забезпечення розвитку інтелектуального потенціалу та нагромадження людського капіталу;

забезпечення підтримки та розвитку інтелектуального і творчого потенціалу через систему освіти та навчання протягом життя.

Також програма направлена на реалізацію напряду “Створення умов для продуктивної праці населення” операційної цілі “Запобігання зростання диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів” стратегічної цілі 2 Стратегії “Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток” та забезпечення здійснення таких завдань:

запровадження навчання і профорієнтації для перепрофілювання та переорієнтації трудових кадрів залежно від потреб регіонального ринку праці;

вивчення попиту щодо компетенції і кваліфікації працівників регіонального та місцевого ринку праці;

розроблення програм професійно-технічного навчання, підготовки кадрів відповідно до потреб регіонального ринку праці;

удосконалення структури зайнятості населення шляхом підвищення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності;

організація міжрегіональної та внутрішньорегіональної трудової міграції (насамперед маятникової) для підвищення рівня зайнятості населення праценадлишкових територій.

Крім того, програма спрямована на реалізацію напряду “Модернізація системи освіти” операційної цілі “Забезпечення комфортного та безпечного життєвого середовища для людини незалежно від місця її проживання” стратегічної цілі 2 Стратегії “Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток” та забезпечення здійснення таких завдань:

створення на основі системи вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ системи навчання (у тому числі дистанційного) для осіб, які не мають вищої освіти, короткострокових

курсів з певної тематики з доступом до них широкого кола громадськості;

утворення сучасних центрів професійної освіти з упровадженням новітніх технологій для пріоритетних галузей економіки регіонів.

Також програма спрямована на реалізацію напряму “Створення умов для продуктивної праці населення” операційної цілі “Запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів” стратегічної цілі 2 Стратегії “Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток” та забезпечення здійснення завдання:

підвищення рівня обізнаності населення з питань організації та провадження підприємницької діяльності.

Проекти, запропоновані у рамках виконання програми, можуть бути спрямовані на реалізацію одного або кількох завдань одночасно.

4. Структура програми

Програма “Розвиток людського капіталу” реалізовуватиметься за трьома наступними основними взаємопов’язаними напрямками:

4.1. Люди

Проекти, подані в рамках цього напряму, повинні бути націлені передусім на підвищення фахового рівня окремих цільових груп чи верств населення регіону відповідно до потреб його розвитку та регіонального ринку праці.

4.2. Інституції та мережі

Цей напрям передбачає створення нових чи посилення спроможності існуючих інституцій та їх мереж, що сприяють підвищенню якості та професійності людського ресурсу регіону, створюють умови для інноваційної діяльності та посилюють взаємозв’язки між ключовими акторами регіонального ринку праці.

4.3. Дослідження

Основним фокусом проектів має бути вивчення існуючого середовища на місцевому та регіональному ринках праці, формування та реалізація пропозицій, заходів та програм щодо його оптимізації та вдосконалення задля підвищення рівня та якості зайнятості населення, забезпечення сталого регіонального розвитку. Слід наголосити, що не підлягатимуть фінансуванню виключно дослідницькі проекти, які не міститимуть дієвих стратегій, пропозицій та кроків щодо покращення ситуації на ринках праці відповідних регіонів.

5. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

У цьому розділі наведено ключові результати, на досягнення яких повинні бути спрямовані та за якими оцінюватиметься успішність впровадження проектів. Проекти можуть досягати ширшого спектру результатів, ніж наведено у таблиці 4. Усі розроблені проекти повинні містити механізми періодичного внутрішнього моніторингу успішності.

Таблиця 4. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

Очікувані результати	Показники	
	Кількісні	Якісні
I. Люди		
Ключовий показник напряду: кількість працевлаштованих осіб, які пройшли підготовку за програмами та курсами, спрямованими на потреби регіонального ринку праці		
Підвищено рівень зайнятості випускників, які здобували освіту за новими навчальними програмами; збільшено кількість нових підприємств та підприємців; створено нові навчальні програми та курси; підвищено рівень якості навчальних програм та курсів	кількість підготовлених висококваліфікованих фахівців та робітничих кадрів для задоволення потреб регіонів відповідно до пріоритетів їх розвитку (ч/ж); % працевлаштування випускників начальних закладів, підготовлених фахівців та робітничих кадрів (ч/ж); кількість нових навчальних програм та курсів, спрямованих на потреби регіонального ринку праці	рівень якості програм підготовки (за оцінкою роботодавців); рівень володіння новими знаннями та навичками серед випускників начальних закладів, підготовлених фахівців та робітничих кадрів (ч/ж)
II. Інституції та мережі		
Ключовий показник напряду: кількість суб'єктів, залучених до партнерських об'єднань, асоціацій та мереж		
Створено нові партнерські об'єднання та асоціації; розроблено нові патенти, авторські свідоцтва та	кількість новостворених партнерських об'єднань, асоціацій тощо; збільшення кількості нових патентів, авторських свідоцтв та	рівень інтеграції між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами; ступінь

Очікувані результати	Показники	
	Кількісні	Якісні
комерціалізовано винаходи; збільшено кількість інституцій, залучених до новаторської і раціоналізаторської роботи; впроваджено нові політики та заходи із соціальної відповідальності та партнерства; підвищено рівень інтеграції між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами	комерціалізованих винаходів (ч/ж); збільшення кількості підприємств, які стимулюють та заохочують новаторську і раціоналізаторську роботу на підприємстві; кількість суб'єктів у регіонах, які розробили та впроваджують політику та заходи із соціальної відповідальності та партнерства;	впровадження патентів та авторських свідоцтв (ч/ж);

III. Дослідження

Ключовий показник напряму: удосконалення структури та підвищення рівня зайнятості населення за результатами дослідження з вивчення регіональних та місцевих ринків праці.

Удосконалено структуру та підвищено рівень зайнятості населення праценадлишкових територій; підвищено якість та мобільність робочої сили; підвищено якість регіональних та місцевих програм і стратегій;	кількість підготовлених кадрів за новими програмами професійно-технічного навчання, розробленими за результатами дослідження відповідно до потреб регіонального ринку праці; розробка та впровадження заходів, що сприяють міжрегіональній та внутрішньорегіональній трудовій міграції для забезпечення	рівень практичного застосування рекомендацій та підвищення рівня зайнятості; рівень якості робочої сили (за оцінкою роботодавців)
--	--	--

Очікувані результати	Показники	
	Кількісні	Якісні
	зайнятості населення праценадлишкових територій; % мобільності робочої сили регіону; % зайнятості населення праценадлишкових територій	

6. Географія програми

Проекти можуть впроваджуватись у всіх регіонах України, окрім територій, визнаних тимчасово окупованими.

7. Обсяги фінансування програми

Розміри грантів за напрямками складають:

Напрямок 4.1:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 4 800 000 грн.

Напрямок 4.2:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 12 000 000 грн.

Напрямок 4.3:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 3 600 000 грн.

Програма регіонального розвитку "Розвиток туризму"

1. Стан і проблеми

В умовах глобалізації економіки туризм набуває ознак однієї з провідних, високоприбуткових та найбільш динамічних галузей світового господарства. Специфічною рисою туристично-рекреаційної сфери є те, що вона поєднує в собі понад 50 суміжних галузей: культуру, мистецтво, науку, освіту, спорт, готельне господарство, медицину, торгівлю, харчування, транспорт, зв'язок, фінанси, народні промисли, розваги, будівництво тощо. Кожна країна, регіон намагаються пропагувати та популяризувати свою інвестиційну привабливість через розвиток туризму. Сучасний туризм функціонує в умовах конкуренції. І для того, щоб туризм став одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки держави та її регіонів, необхідна інтеграція зусиль багатьох сфер діяльності

людини.

За прогнозом Всесвітньої туристичної організації до 2020 року Україна може увійти в першу двадцятку країн з найбільш популярними напрямками туризму. У ситуації, коли українська економіка перебуває у вкрай складному становищі, слід звернути увагу на нетрадиційні джерела стимулювання національного розвитку. Одним з них могла б стати вітчизняна туристична індустрія.

Однак, природно-ресурсний потенціал, культурна спадщина та найцінніші природні території нині не ефективно та не раціонально використовуються — рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає наявному потенціалу. Іншою загрозою є потенційний випереджувальний розвиток безпосередніх конкурентів України в галузі туризму, передусім, країни-сусіди ЄС, а також країни, що спеціалізуються на окремих видах туризму, наприклад, гірськолижного, пляжного відпочинку тощо.

Стратегією визначено цілі державної регіональної політики, до яких відносяться підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, що передбачає такі операційні цілі (у сфері туризму) та завдання:

раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій;

застосування об'єктів культурної спадщини для провадження туристичної діяльності;

розвиток зеленого туризму в сільській місцевості;

удосконалення нормативно-правової бази розвитку туризму та курортів, зокрема шляхом розроблення і затвердження Державної цільової програми розвитку туризму і курортів України на період до 2022 року;

створення якісного туристичного продукту на основі раціонального використання туристичних ресурсів, визначення зон пріоритетного розвитку туризму шляхом туристичного районування регіонів;

формування позитивного іміджу регіонів у сфері туризму на зовнішньому та внутрішньому туристичному ринку;

створення загальнодержавної інформаційної мережі у сфері туризму та курортів, зокрема шляхом розвитку відповідної мережі інформаційних центрів у регіонах.

Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5 схвалено Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020", метою якої є

впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід держави на провідні позиції у світі. Задля цього рух уперед здійснюватиметься за чотирма векторами: розвитку, безпеки, відповідальності, гордості. У рамках названих векторів руху передбачена реалізація 62 реформ та програм розвитку держави, зокрема і програми розвитку туризму. Серед першочергових визначено і реалізація Програми популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі. Зокрема, ця програма фокусуватиметься на забезпеченні формування і просування бренд-меседжів про Україну, серед яких Україна — країна, приваблива для туризму; Україна — країна із визначними культурними та історичними традиціями.

2. Мета програми

Метою програми є створення в Україні можливостей для розвитку конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринках національного туристичного продукту, розширення внутрішнього та збільшення обсягів в'їзного туризму, забезпечення на цій основі комплексного розвитку курортних територій та туристичних центрів з урахуванням соціально-економічних інтересів населення, збереження та відновлення природних територій, ремонт і реставрація об'єктів культурної спадщини.

3. Перелік завдань Стратегії, на вирішення яких спрямована програма

Ця програма спрямована на реалізацію напряму "Рациональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій" операційної цілі "Підвищення ефективності використання внутрішніх факторів розвитку регіонів" стратегічної цілі 1 Стратегії "Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів" та таких завдань:

збереження в регіонах біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, земельних та водних ресурсів, формування національної екомережі;

визначення економічного механізму стимулювання розвитку природно-заповідного фонду України;

збереження історико-культурних цінностей та природної спадщини, забезпечення в регіонах доступності до культурної та природної спадщини;

залучення інвестицій у створення електронних каталогів

музейних експонатів, пам'яток історії та монументального мистецтва, архітектури, археології.

створення умов для збереження в регіонах самобутньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин;

застосування об'єктів культурної спадщини для провадження туристичної діяльності;

розвиток зеленого туризму в сільській місцевості;

удосконалення нормативно-правової бази розвитку туризму та курортів, зокрема шляхом розроблення і затвердження Державної цільової програми розвитку туризму і курортів України на період до 2022 року;

створення якісного туристичного продукту на основі раціонального використання туристичних ресурсів, визначення зон пріоритетного розвитку туризму шляхом туристичного районування регіонів;

формування позитивного іміджу регіонів у сфері туризму на зовнішньому та внутрішньому туристичному ринку;

створення загальнодержавної інформаційної мережі у сфері туризму та курортів, зокрема шляхом розвитку відповідної мережі інформаційних центрів у регіонах.

4. Структура програми

Програма “Розвиток туризму” реалізовуватиметься за двома наступними взаємопов'язаними напрямками:

4.1. Підвищення туристичного потенціалу

Території та об'єкти природно-заповідного фонду, об'єкти Всесвітньої природної спадщини та інші природоохоронні території міжнародного значення є географічними територіями, які приваблюють туристів, особливо іноземних, завдяки наявності унікальних або специфічних природних об'єктів, багатим біологічним та ландшафтним різноманіттям.

Усі регіони України мають можливості для розвитку туристичного бізнесу, однак через різні історичні та ландшафтні передумови існує значна регіональна диференціація за видами туризму. Ці особливості повинні бути враховані при плануванні проектів та програм, спрямованих на більш повне використання наявного туристичного потенціалу та забезпечення його доступності для споживачів.

Підвищення туристичного потенціалу важливо розглядати не лише у контексті створення нових та модернізації існуючих об'єктів

туристичної інфраструктури, а також і в питаннях підготовки кадрів для сфери туризму та курортів, підтримки впровадження інноваційних технологій обслуговування споживачів туристичних та супутніх послуг.

Важливе значення у рамках даного напрямку має збереження об'єктів національної наукової і культурно-історичної спадщини, які одночасно використовуються як об'єкти туристичного показу, зокрема таких, як національні заповідники, історичні центри міст, замки, фортеці, палаци тощо, формування біля цих об'єктів необхідної туристичної інфраструктури.

Україна зазнала суттєвої втрати туристичного потенціалу у зв'язку з тимчасовою окупацією її окремих територій. Тому доцільним є здійснення компенсаторних заходів, спрямованих на підвищення туристичного потенціалу інших регіонів.

4.2 Маркетинг туристичного потенціалу

Сучасні тенденції розвитку туризму вимагають формування та просування туристичного продукту, скерованого на конкретного споживача, який сьогодні є більш інформований, незалежний, розкутий, критично й вибагливо відноситься до пропонованих йому товарів і послуг. Формування туристичного продукту у відповідності до потреб споживача потребує запровадження ефективної системи маркетингу та просування.

Розбудова інформаційного простору повинна передбачати створення єдиної системи, здатної ефективно та надійно функціонувати, забезпечуючи свій постійний розвиток у інтеграції різних регіонів країни та зарубіжжя. Створення цієї системи сприятиме відкриттю нових можливостей для залучення вітчизняних та закордонних інвестицій. Важливо при цьому застосовувати сучасні канали поширення інформації, зокрема такі як спеціалізовані багатомовні туристичні сайти та мобільні додатки, інтернет-довідники, соціальні мережі.

5. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

У цьому розділі наведено ключові результати, на досягнення яких повинні бути спрямовані та за якими оцінюватиметься успішність впровадження проєктів. Проєкти можуть досягати ширшого спектру результатів, ніж наведено нижче. Усі розроблені проєкти повинні містити механізми періодичного внутрішнього моніторингу успішності.

Таблиця 4. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

Очікувані результати	Показники
----------------------	-----------

Очікувані результати	Показники
I. Підвищення туристичного потенціалу	
Ключовий показник напряму: Кількість нових або удосконалених туристичних продуктів	
<p>Розвиток інфраструктури у сфері туризму і рекреації в Україні;</p> <p>формування ефективної системи економічного стимулювання розвитку туризму та рекреації для активізації створення закладів розміщення та відпочинку туристів в Україні;</p>	<p>підвищення привабливості та збільшення кількості та протяжності туристичних маршрутів в Україні, в тому числі міжобласних;</p> <p>збільшення площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду;</p> <p>кількість створених та функціонуючих екологічних стежок, еколого-інформаційних центрів, музеїв, спеціально облаштованих місць для відпочинку на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;</p>
<p>створення ексклюзивного туристичного продукту для розвитку туризму в Україні;</p>	<p>збільшення кількості сучасно облаштованих туристичних, екскурсійних об'єктів та історико-культурних пам'яток, відпочинкових територій, туристських притулків в Україні;</p>
<p>активізація використання механізмів державно-приватного партнерства у сфері інфраструктурних та туристичних проєктів</p>	<p>кількість місць у засобах розміщення, в т. ч. у готелях, мотелях, туристичних базах, інших закладах розміщення туристів;</p> <p>кількість рекламно-інформаційних кампаній в Україні та закордоном про туризм в Україні;</p> <p>кількість центрів та пунктів туристичної інформації, що застосовують сучасні комунікаційно-рекламні технології;</p> <p>кількість учасників семінарів та курсів підвищення кваліфікації працівників туристичної галузі;</p> <p>кількість зайнятих в галузі туризму та супутніх послугах;</p> <p>кількість категоризованих садиб;</p> <p>збільшення середньорічних інвестицій в</p>

Очікувані результати	Показники
	<p>туристичну галузь та капіталовкладення в збереження пам'яток історії, культури та архітектури;</p> <p>кількість рекреаційних закладів, які постійно популяризуються в країні та закордоном;</p> <p>кількість туристичних об'єктів та природних ресурсів у базі даних, які популяризовано в країні та закордоном</p>

II. Маркетинг туристичного потенціалу

Ключовий показник напряму: кількість нових або удосконалених маркетингових продуктів

Створення цілісного бренду країни, та її окремих регіонів як туристичних;

створення позитивного туристичного іміджу держави на міжнародному туристичному ринку;

обсяг відвідувань веб-ресурсів та відвідувачів інформаційно-туристичних центрів;

підвищення рівня обізнаності українців про туристичні можливості регіонів України та збільшення кількості туристів;

підвищення рівня обізнаності іноземців про туристичні можливості регіонів України та збільшення кількості туристів;

створення та впровадження єдиної туристично-інформаційної системи

підвищення місця регіону (держави) в національних та міжнародних туристичних рейтингах

Загальні результати для обох напрямів програми:

збільшення чисельності внутрішніх та іноземних туристів;

збільшення обсягів продажу регіональних туристичних продуктів;

забезпечення зростання конкурентоздатності туристичної пропозиції держави відповідно до світових стандартів;

забезпечення врівноваженого розвитку та управління туристичним середовищем.

Загальні показники для обох напрямів програми:

обсяг надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів;
частка зайнятих у туристичній індустрії у загальній чисельності зайнятих в економіці галузі (регіону);
кількість внутрішніх та іноземних туристів;
кількість гостей культурно-мистецьких заходів, у т.ч. іноземних;
середні витрати туриста під час перебування та відпочинку в регіоні;
середні витрати туриста під час перебування та відпочинку в Україні.

6. Географія програми

Проекти можуть впроваджуватись у всіх регіонах України, окрім територій, визнаних тимчасово окупованими.

7. Обсяги фінансування програми

Розміри грантів за напрямками складають:

Напрямок 4.1:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 12 000 000 грн.

Напрямок 4.2:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 4 800 000 грн.

Програма регіонального розвитку “Загальноукраїнська солідарність”

1. Стан і проблеми

Стратегією визначено ключовою метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави.

Питання єдності українського простору набуло сьогодні надзвичайної ваги. Зовнішні загрози та внутрішні виклики спонукають державу до переосмислення своєї політики щодо регіонів, яка тепер має бути спрямованою на інтеграцію регіонів та формування на всьому українському державному просторі умов для міжрегіональної єдності та загальноукраїнської солідарності.

В Україні, як і у більшості великих європейських країн є відмінності між її регіонами за різними ознаками.

Проте, на відміну від більшості великих європейських держав, в

Україні на ці внутрішні міжрегіональні відмінності накладається надмірний зовнішній вплив Російської Федерації, який є чи не визначальним у створенні міжрегіональних та міжнаціональних проблем в Україні.

Для такого впливу, в Україні є і свої внутрішні передумови. Так різні частини нинішньої України формувались у регіони у складі різних імперій та держав, мають місце суттєві відмінності у національному складі населення, структурі регіональних економік, що в свою чергу також суттєво впливає на соціо-ментальні характеристики населення.

Якщо проаналізувати етнічний склад населення в регіонах, можна побачити, що більшість регіонів має домінуючу більшість українського етнічного населення, проте Автономна Республіка Крим, Донецька, Луганська області мають досить високу частку етнічних росіян. Свої особливості щодо національного складу населення має Одеська область, особливо її південно-західна частина, а також Закарпатська та Чернівецька області, де другою національною групою після українців є відповідно угорська та румунська меншини.

Автономна Республіка Крим, південно-західна частина Одеської області, Закарпаття мають досить слабкі фізичні зв'язки з рештою українських регіонів через особливості географічного розміщення.

Мешканці України загалом, а особливо мешканці Сходу та частково Півдня України, досить слабо включені в загальноукраїнські міграційні процеси, є мало мобільними, що не сприяє покращенню порозуміння між мешканцями регіонів. В окремих регіонах, зокрема в Автономній Республіці Крим, Донецькій та Луганській областях було створено свій власний регіональний простір, слабо інтегрований у спільну інформаційну, культурну, освітню сфери.

Міжрегіональні відмінності призвели до проявів політичного відчуження між регіонами, сепаратизму і появи сотень тисяч вимушених переселенців. Зростання частки вимушених переселенців у містах та селах України є додатковим викликом для міжрегіональних відносин.

У сучасних умовах інформаційна безпека є однією з головних складових системи національної безпеки в цілому. У зв'язку з цим особливо актуальним є питання забезпечення високого рівня розвитку і захищеності інформаційного простору, зокрема через домінування у ньому українського інформаційного продукту, перш за все — телевізійного. Разом з тим, у багатьох населених пунктах, що межують з Російською Федерацією, трансляція українських

телеканалів у цифровому та аналоговому форматі здійснюється сигналом низької потужності, а подекуди — повністю відсутня. Унаслідок цього жителі прикордонних територій подекуди не мають іншої альтернативи, як переглядати російські телеканали, заборонені до поширення на території України.

У зв'язку з потенційним відключенням телевізійного мовлення в аналоговому форматі відповідно до Регіональної угоди країн-учасниць Міжнародного союзу електрозв'язку "Женева-2006", зростає частка населення прикордонних до Російської Федерації та Республіки Білорусь районів, які будуть позбавлені можливості перегляду українських телеканалів.

Отже, формування єдиного українського економічного, інформаційного, освітнього, культурного та інших просторів, створення загальноукраїнської солідарності між регіонами є фактором досягнення соціально-економічної єдності та розвитку держави.

2. Мета програми

Головною метою програми є створення умов для розвитку співробітництва між регіонами України у гуманітарній, культурній, освітній та інформаційних сферах; формування в регіонах більш високого рівня усвідомлення європейського вибору України, демократичних та моральних цінностей українців, підтримка та налагодження міжрегіональних коопераційних зв'язків, створення міжрегіональних проектів розвитку, що об'єднують Україну.

3. Перелік завдань Стратегії, на вирішення яких спрямована програма

Програма спрямована на реалізацію напряму "Створення умов для зміцнення зв'язків між регіонами та територіальними громадами" операційної цілі "Розвиток міжрегіонального співробітництва" стратегічної цілі 2 Стратегії "Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток", а також низки інших цілей та завдань, які впливають із досягнення стратегічних цілей 2 та 1 Стратегії.

У рамках цього напряму, програма спрямовується на вирішення завдань, приведених у Стратегії та додаткових завдань, що впливають із інших напрямів та цілей Стратегії.

Таблиця 5. Перелік завдань Стратегії, на вирішення яких спрямована програма

Напрями	Завдання
I. Територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток	

Напрями	Завдання
Створення умов для зміцнення зв'язків між регіонами та територіальними громадами	сприяння виконанню угод щодо торговельно-економічного, науково-технічного та культурного співробітництва, розширення переліку регіонів-партнерів шляхом укладення відповідних протоколів намірів, програм та планів заходів;
Розвиток прикордонних територій	сприяння організації та проведенню форумів, зустрічей представників ділових кіл, презентацій, виставково-ярмаркових заходів, засідань за круглим столом тощо реалізація проектів, спрямованих на підвищення рівня соціально-економічного розвитку прикордонних територій, поліпшення їх екологічного стану, розбудову прикордонної інфраструктури, розвиток туризму тощо
Соціокультурний розвиток	сприяння консолідації та розвитку української нації, забезпечення прав громадян України на свободу світогляду і віросповідання, у тому числі національних меншин; використання ресурсу бібліотек для створення мережі розширених центрів надання культурних, освітніх та інших послуг (міні-кінотеатр, доступ до Інтернету, безоплатні друковані видання, семінари та навчання тощо), забезпечення надання бібліотеками в сільській місцевості та малих містах послуг з використанням Інтернету
Модернізація системи освіти	завершення формування єдиного інформаційного освітнього середовища
Створення умов для розв'язання нагальних проблем переселенців	розроблення та реалізація міжрегіональної програми допомоги переміщення переселенців на постійне місце проживання в інші регіони України
Створення умов для продуктивної праці населення	розвиток у регіонах соціального діалогу та колективно-договірного регулювання трудових відносин;

Напрями	Завдання
	удосконалення структури зайнятості населення шляхом підвищення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності; організація міжрегіональної та внутрішньорегіональної трудової міграції (насамперед маятникової) для підвищення рівня зайнятості населення праценадлишкових територій
Узгодженість політики стимулювання розвитку “точок зростання” та підтримки економічно менш розвинутих та депресивних територій	забезпечення здійснення заходів щодо соціальної підтримки населення гірської місцевості та малонаселених територій, працівників підприємств вугільної галузі та населення територій, на яких розміщуються вугледобувні та вуглепереробні підприємства, що перебувають у стадії ліквідації (консервації);
	розроблення та виконання спеціальних державних програм економічного розвитку депресивних територій
Захист національних інтересів та недопущення порушення конституційних прав громадян України на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя	захист і повноцінна реалізація національно-культурних, соціальних та політичних прав громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території або переселилися з неї, у тому числі корінних народів та національних меншин
II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	
Розвиток транскордонного співробітництва	сприяння поглибленню економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав

Напрями	Завдання
<p>Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, збереження культурної спадщини та найцінніших природних територій</p>	<p>формування позитивного іміджу регіонів у сфері туризму на зовнішньому та внутрішньому туристичному ринку;</p> <p>створення умов для збереження в регіонах самобутньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин;</p> <p>підвищення рівня обізнаності населення щодо цінностей територій та об'єктів природно-заповідного фонду і залучення населення до управління ними</p>
<p>Підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів</p>	<p>створення умов для розвитку міжрегіональної та міжнародної кооперації з реалізації інвестиційних проектів, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства</p>
<p>Розвиток інтелектуального капіталу</p>	<p>стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіонів</p>
<p>Підтримка інтегруючої ролі міст як центрів економічного та соціального розвитку</p>	<p>надання можливості доступу через Інтернет до унікальних для міст послуг музеїв, театрів, бібліотек, медичних центрів, університетів тощо</p>

4. Структура програми

Програма складається із проектів, що можуть бути реалізованими для досягнення мети програми та Стратегії за такими напрямками:

4.1 Створення можливостей для співробітництва регіонів у сфері освіти, культури, історичних та культурологічних досліджень

Розмежованість регіонів за соціальними, психологічними, емоційними характеристиками та політичними уподобаннями часто викликано нерозуміннями тієї чи іншої поведінки мешканців у різних регіонах, як реакцію на певні події, що в свою чергу часто базується не певних регіональних міфів та стереотипах.

Подолання таких міфів та стереотипів, а так само розуміння поведінки мешканців різних регіонів у однакових умовах можливо коли регіони тісно співпрацюватимуть між собою у гуманітарній

сфері. Проведення спільних міждисциплінарних, міжрегіональних історичних та культурологічних досліджень, створення на їх основі спільних продуктів, які поширюватимуться в регіонах, стануть предметом вивчення у навчальних закладах буде доброю основою зближення між мешканцями регіонів, формування поваги та довіри до мешканців інших регіонів.

Впровадження програм обмінів студентами та науковцями між вищими навчальними закладами різних регіонів, особливо у гуманітарній сфері створюватиме основу для вирівнювання розуміння європейського вибору України в її різних регіонах.

4.2. Формування привабливого образу регіонів в Україні, інтеграція регіональних ідентичностей у загальноукраїнську ідентичність

Слабка обізнаність українців про українські регіони часто призводить до формування упередженого ставлення українців з одних регіонів до інших. У той самий час регіональна ідентичність, базується лише на окремих, часто сформованих ще в радянські часи традиціях, що не дає змоги мешканцям різних регіонів оцінити найбільш важливі характеристики інших регіонів, побачити їх переваги та можливості, у тому числі для власних потреб.

Тому в рамках цього напряму вбачається за доцільне реалізація проектів, які будуть показувати українцям все розмаїття можливостей українських регіонів, їх переваги для роботи, відпочинку, інвестицій та кар'єрного зростання.

Природні, культурні, історичні, наукові та інші надбання регіонів мають стати доступними для всіх українців, кожен регіон має отримати свою привабливу(позитивну) ідентифікацію в середині України.

Для цього мають бути використані можливості регіональних та місцевих вищих навчальних закладів, закладів культури, бібліотек, телебачення та радіо. Створення горизонтальних мереж інформаційного забезпечення, ФМ-станцій, які працюють в більшості регіонів і продукують програми міжрегіональної співпраці та загальноукраїнської солідарності, є пріоритетним.

Для розширення території прикордонних з Російською Федерацією та Республікою Білорусь районів України, охопленої сигналом українських телеканалів, та нейтралізації негативного інформаційного впливу Російської Федерації на жителів прикордонних районів, необхідним є підвищення потужності діючих та добудова нових телевізійних веж для розміщення передавачів телевізійного мовлення. За наявності технічної можливості, бажаним

є також продовження терміну дії аналогового телевізійного сигналу прикордонних територій.

4.3. Інтеграція вимушених переселенців та захист інтересів осіб, що вимушено опинились на тимчасово окупованих територіях

За цим напрямом пропонується реалізовувати проекти, які б дозволили інтегрувати вимушених переселенців в життя територіальних громад, де вони зараз проживають, допомогти адаптуватись до нових реалій, як вимушених переселенців, так і жителів міст та сіл, куди вони переселились. Такі проекти мають сприяти формуванню толерантності в суспільстві, не допускати маргіналізації переселенців, конфліктності за новим місцем проживання.

Важливим для реалізації є також проекти, що сприятимуть захисту інтересів громадян України, що проживають на тимчасово окупованих територіях, забезпеченню їх майнових та політичних прав, права на інформування про життя в Україні, тощо.

Реалізація таких проектів має сприяти формуванню громадської думки про повернення тимчасово окупованих територій у склад України, створювати на тимчасово окупованих територіях відповідного несприйняття окупації, налагоджувати зв'язки громадян України, що там проживають з українською державою, та створення можливостей для їх дітей на отримання освіти, роботи та проживання в Україні.

4.4. Сприяння економічній інтеграції регіонів та у регіонах

Оскільки структура регіональних економік суттєво відрізняється, низка регіонів слабо інтегрована в український ринок, їх економіки орієнтовані на експорт, що створює додаткові ризики їх уразливості від зовнішньої кон'юнктури, а також провокує в регіонах появу не розуміння зовнішньої політики держави в цілому та поведінку мешканців інших регіонів, які орієнтовані передусім на внутрішній ринок і економіка яких базована на дрібному та середньому підприємству.

У цих умовах підтримка проектів, які створюють нові інноваційні, коопераційні та інші зв'язки між регіонами, а так само проектів, що сприяють інтеграції в український економічний простір проблемних територій (слабо заселених, гірських, старопромислових) є дуже важливою.

Реалізація таких проектів сприятиме об'єднанню України, формуватиме більш стійкий український економічний простір,

зменшувати асиметрію розвитку окремих територій в межах одного регіону, зменшуватиме напругу між більш розвиненими і менш розвиненими територіями.

5. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

У цьому розділі наведено ключові результати та показники, на досягнення яких повинні бути спрямовані та за якими оцінюватиметься успішність впровадження проектів. Проекти можуть досягати ширшого спектру результатів, ніж наведено нижче. Усі розроблені проекти повинні містити механізми періодичного внутрішнього моніторингу успішності.

Таблиця 6. Очікувані результати та показники досягнення мети програми

Очікувані результати	Показники досягнення мети
I. Створення можливостей для співробітництва регіонів у сфері освіти, культури, історичних та культурологічних досліджень	
Запроваджено обміни науковців (аспірантів, докторантів) між університетами різних регіонів України	кількість університетів, що беруть участь у обмінах; кількість науковців, що беруть участь у обмінах; кількість та географія регіонів, що уклали домовленості про співпрацю; сфери наукових досліджень
Створено спільні міжрегіональні дослідницькі групи з проведення історичних та культурологічних досліджень	кількість спільних груп; кількість залучених регіонів; географія регіонів; кількість дослідницьких продуктів; використано досліджень з прикладною метою; кількість залучених до роботи дослідників
Запроваджено обміни студентів між вищими навчальними закладами, та інші механізми співробітництва	кількість університетів, що беруть участь міжрегіональному співробітництву; кількість студентів; кількість та географія регіонів; кількість проведених міжрегіональних олімпіад, студентських фестивалів;

Очікувані результати	Показники досягнення мети
	<p>кількість нових навчальних програм щодо історії, культури, економіки регіонів;</p> <p>кількість державних службовців, що пройшли стажування в інших регіонах</p>
<p>II. Формування привабливого образу регіонів в Україні, інтеграція регіональних ідентичностей у загальноукраїнську ідентичність</p>	
<p>Зростання рівня довіри мешканців одного регіону України до мешканців інших регіонів</p>	<p>результати соціологічного дослідження “Соціальний барометр” Інститут соціології Національної академії наук України;</p> <p>рівень міжрегіональної міграції в Україні;</p> <p>результати зовнішнього незалежного оцінювання по гуманітарним предметам серед дітей компактно проживаючих національних меншин</p>
<p>Збільшення кількості внутрішніх туристів, що відвідують українські регіони</p>	<p>загальна кількість компаній, що займається внутрішнім туризмом;</p> <p>кількість туристичних продуктів по групам регіонів;</p> <p>кількість готелів, ліжко-місць та їх наповненість;</p> <p>кількість міжрегіональних туристичних маршрутів, регіональних туристичних форумів;</p> <p>кількість інтернет-ресурсів, які є складовою індустрії внутрішнього туризму</p>
<p>Створення системи інформування українців про українські регіони, їх можливості та розвиток</p>	<p>кількість ТВ-каналів та радіостанцій, що транслюють програми про регіони;</p> <p>кількість ТВ-тематичних програм та ФМ-станцій, що поширюють свої програми на більшість регіонів України;</p> <p>кількість неформальних представництв одних регіонів на території інших;</p> <p>кількість та періодичність міжрегіональних тематичних форумів;</p> <p>кількість регіонів, що створили свої регіональні бренди;</p>

Очікувані результати	Показники досягнення мети
<p>Забезпечення впевненого прийому вітчизняного телевізійного сигналу на прикордонних з Російською Федерацією та Республікою Білорусь територіях України</p>	<p>кількість регіональних бібліотек, вищих навчальних закладів, театрів, музеїв і т. п. включених у загально-українські ресурси з он-лайн доступом</p> <p>частка населених пунктів прикордонних з Російською Федерацією та Республікою Білорусь районів України, що входять до території якісного телевізійного сигналу</p>
<p>III. Інтеграція вимушених переселенців та захист інтересів осіб, що вимушено опинились на окупованих територіях</p>	
<p>Збільшення зайнятості вимушених переселенців у нових місцях проживання</p>	<p>кількість інституцій, що надають підтримку вимушеним переселенцям (ВП) в регіонах, кількість регіонів, де є такі інституції;</p> <p>кількість працевлаштованих ВП за регіонами, кількість фізичних осіб-підприємців серед ВП;</p> <p>кількість публічних заходів у регіонах із залученням ВП;</p> <p>кількість інструментів кредитування малих та середніх підприємств для ВП та їх фінансовий розмір</p>
<p>IV. Сприяння економічній інтеграції регіонів та у регіонах</p>	
<p>Збільшення частки регіональної економіки, орієнтованої на український ринок, збільшення розмірів регіональних ринків</p>	<p>кількість міжрегіональних економічних форумів, виставок, конференцій;</p> <p>кількість спільних проектів між регіонами в сфері інновацій та інвестицій, коопераційних зв'язків;</p> <p>кількість міжрегіональних кластерів;</p> <p>кількість проектів розвитку депресивних територій в рамках регіонів та в рамках особливих типів територій у макрорегіонах;</p>

Очікувані результати	Показники досягнення мети
----------------------	---------------------------

кількість спільних для кількох регіонів логістичних центрів

6. Географія програми

Пріоритетними для підтримки визначаються проекти, які орієнтуються в першу чергу на міжрегіональне співробітництво між різними групами регіонів: південь – північ – центр – захід; схід – центр – захід; центр – схід; центр-захід; центр-південь.

Напрямок 4.3 реалізується в регіонах з найбільшою кількістю вимушених переселенців.

Найбільші проекти мають бути зорієнтованими на включення у них ключових центрів: Львів – Київ – Харків – Дніпропетровськ – Одеса.

7. Обсяги фінансування програми

Розміри грантів за напрямками складають:

Напрямок 4.1:

- мінімальна сума: 1 200 000 грн.;
- максимальна сума: 6 000 000 грн.

Напрямок 4.2:

- мінімальна сума: 3 600 000 грн.;
- максимальна сума: 24 000 000 грн.

Напрямок 4.3:

- мінімальна сума: 3 600 000 грн.;
- максимальна сума: 24 000 000 грн.

Напрямок 4.4:

- мінімальна сума: 3 600 000 грн.;
- максимальна сума: 58 000 000 грн.